[א]יש זיקה ואתאי חליצה אפקעתיה לזיקה ורבנן סברי [ב]אין זיקה מעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רב שרביא אמר בחליצה כשירה אי דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דלא מהני והכא בחליצה פסולה קמיפלגי מר סבר חליצה פסולה פוטרת ומר סבר חליצה פסולה אינה פוטרת רב אשי אמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת והכא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי מר סבר יש תנאי בחליצה ומר סבר [א]אין תנאי בחליצה רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה והכא [ג]בתנאי כפול קמיפלגי מר סבר [ב]בעינן תנאי כפול ומר סבר לא בעינן תנאי כפול: חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל וכו': וניתני נמי אין אחר ביאה כלום (א) אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני [ג]אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה: אחד יבמה אחת אחד שתי יבמות: מתני' דלא כבן עזאי דתניא [ד]בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד: כיצד מאמר לזו וכו': לימא מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל [ה]חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה ותיובתא [ו]דרב יוסף מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד: גט לזו וגט לזו כו': לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא דאמר [ז]רבה בר רב הונא [ד]חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין מאי צריכות צריכות דעלמא: גט לזו וחלץ לזו: לימא מסייע ליה לשמואל ותהוי תיובתא דרב יוסף מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד: חלץ וחלץ או חלץ וכו': וליתני נמי אין אחר ביאה כלום (א) אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה: בין יבם אחד לשתי יבמות כו': בשלמא [ט]לרבי יוחנן דאמר כולה ביתא בלאו קאי איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין אלא לר"ל דאמר כולה ביתא בכרת קאי איצטריך לאשמועינן [ה]דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות אמר לך ר"ל וליטעמיך סיפא דקתני בעל ועשה מאמר איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין באשת איש אלא איידי דתנא התרת יבם אחד ויבמה אחת תנא נמי שתי יבמות ויבם אחד [י]ואיידי דתנא שתי יבמות ויבם אחד תנא נמי שתי יבמין ויבמה אחת:

חלץ

יש זיקה. הלי דתפיס מאמר בעלמא בכי האי לישנא משום דיש זיקה והשתא אתאי חליצתה פקעתה וליכא למימר הכי: **אין זיקה.** אין כח לזיקה ואפי' הכי מעיקרא הוי מאמר: **רב שרביא אמר.** אי דאמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דלא מהני דיש זיקה ואתיא חליצה ואפקעתה: **והכא בחליצה פסולה.** כגון שחלץ אחר הגט קמיפלגי רבנן סברי לא אפקעתה שפיר ויש אחריה כלום הלכך קני מאמר: **יש תנאי בחליצה.** שחלץ לה על מנת שתתן לו מאתים זוז. רבי סבר אין תנאי מועיל בחליצה ואפילו לא נתנה לו אין תנאי מועיל והוי חליצה הלכך לא תפיס מאמר שעשה בלשון זיקת יבמין לבתרה דהא אפקעתה לזיקתו ולרבנן יש תנאי וכל כמה דלא קיימא לא פקע זיקה וכי אמר לה התקדשי לי ע"י כסף זה בזיקת יבמין קני: ה"ג **רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה.** אע"ג דקי"ל (לקמן דף קו.) חליצה מוטעת כשירה הני תנאי לא סבירא להו: **והכא בתנאי כפול קמיפלגי.** וכגון דלא כפליה לתנאי. לרבי בעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן והאי דלא כפליה אם תתני תהא חליצה ואם לא תתני לא תהא חליצה לא הוי תנאי לבטולי לחליצה: **וניתני נמי אין לאחר ביאה כלום.** דהא ביאה שייכא למימר בסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט וחלץ דהא או או קתני ובבעל ועשה מאמר או בבעל ונתן גט מאי חליצה איכא: **תני אין לאחר ביאה כלום.** ולא צריך למיתני נמי אין לאחר חליצה כלום דכיון דתנא אין אחר ביאה כלום ה"ה נמי דאין אחר חליצה כלום ולישנא קלילא הוא למיתני חדא או ביאה או חליצה: **ותנא דידן.** דלא נקט ביאה ואע"ג דאיירי בה בסיפא משום דהיתר יבמה לשוק חביבא ליה לאורויי ומינה שמעינן דאין אחר ביאה כלום וטריחא לתנא למיתני תרתי אין אחר ביאה ואין אחר חליצה כלום: **מתניתין.** דקתני אחת שתי יבמות עשה מאמר בזו ומאמר בזו צריכות שני גיטין: **דלא כבן עזאי.** דאמר אין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד ומתני' בשתי יבמות ויבם אחד קא מיירי. וללישנא בתרא דגרסינן י) למילתיה דבן עזאי איפכא קיימא הך אתקפתא אסיפא דמתני' דקתני בין יבם אחד לשתי יבמות בין שני יבמין ויבמה אחת. ומיסתברא כלישנא קמא דא"כ לא הוה לן לאיתויי הך אתקפתא הכא אלא בגמרא דסיפא דלקמן: **לימא מסייע ליה לשמואל.** אמאמר לזו וחלץ לזו קאי. מדלא נקט חליצה אבעלת מאמר מסייע לשמואל דאמר חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה דכיון דבעי גט למאמרו לא הויא חליצה מעלייתא לאפוקי זיקה דחברתה: **ותיובתא דרב יוסף.** דאמר בהחולץ (לעיל דף מד.) לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם דהא הכא דחלץ לחברתה וקמייתא בעיא גט ונמצא פוסל את שתיהן מן הכהונה ולא אמרינן ליחלוץ לקמייתא ותהא חברתה כשירה: **צריכות.** משמע חליצה לכל אחת דכיון דחליצת שתיהן רעועה אין אחת מהן פוטרת חברתה וקתני סיפא וכן שני יבמין ליבמה אחת דאם נתן זה גט וזה גט צריכה חליצה משניהן: **לימא מסייע ליה לרבה כו':** ה"ג **גט לזו וחלץ לזו לימא מסייע ליה לשמואל.** מדלא נקט חליצה לבעלת הגט אלא לחברתה מסייע ליה לשמואל דאמר בפ' ד' אחין (לעיל כו.) חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה: **וליתני נמי אין אחר ביאה כלום.** בסיפא דקתני או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר כו' דהא משום הכי נקט לה דהתם לא שייך למיתני אין אחר חליצה כלום דהא ליכא חליצה: **כולה ביתא.** כל האחין על החלוצה ועל צרתה בלאו בעלמא כחולץ עצמו דשלימות דידהו עבד: **איצטריך לאשמועינן.** מתני' חלץ לזו ועשה מאמר בזו אינו כלום דאע"ג דלאו בעלמא היא גביה לא תפסי קידושין וקתני לן בכולן כר' עקיבא וכן בשני יבמין ויבמה אחת: **אלא לר"ש בן לקיש דאמר.** בפ"ק (דף י:) כוליה ביתא בכרת קאי לבד ממחולץ בחלוצה אבל חולץ לגבי צרה וכל האחין בין בחלוצה בין בצרה בכרת מאי איצטריך למיתני גבי ב' יבמות ויבם אחד וב' יבמין ויבמה אחת דאין מאמר השני תופס אחר חליצה: **וליטעמיך סיפא.** בב' יבמין ויבמה אחת דקתני בעל הראשון ועשה השני מאמר אין אחר ביאה כלום מי איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בא"א הרי כנסה ואשתו היא לכל דבר: **אלא איידי דתני הפרק יבם ויבמה אחת.** דאיצטריך לאשמועינן אפילו לר"ל דאין מאמר אחר חליצה דהא ליתא גביה אלא בלאו דלא יבנה [דברים כה] ואיצטריך למיסתמיה כרבי עקיבא תנא נמי כו':

רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה. תימה לר"י דהני אמוראי אתו דלא כהלכתא דקי"ל בפרק מצות חליצה (לקמן דף קו.) וכהמדיר (כתובות דף עד. ושם) דחליצה מוטעת כשירה דאין תנאי בחליצה משום דגמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן דבעינן דאיפשר לקיימו ע"י שליח דאי סבירא להו דאין תנאי לא הוה להו לאוקמי פלוגתא דרבי ורבנן בהכי ועוד אדמיפלגי ביש תנאי בחליצה לענין מאמר שאחריה ליפלגו לענין התרה לשוק ואר"י דלענין התרה לשוק לכ"ע הויא חליצה כדקי"ל דאין תנאי בחליצה אלא לענין דהויא חליצה פסולה דלא מפקע לה זיקה לגמרי שלא יועיל אחריה מאמר בלשון זיקת יבמין קאמר דיש תנאי ושוב מצא ר"י כשם ר"ת א): **לימא** מסייע ליה לשמואל ותיובתא לרב יוסף. אמאמר לזו וחלץ לזו קאי ואם תאמר אמאי הוי תיובתא לרב יוסף דהא דאין חולץ לבעלת מאמר משום דשמואל דחלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה וי"ל דה"ק לימא מסייע ליה לשמואל או תיהוי תיובתא דרב יוסף דאי לא תסייע לשמואל ומיפטרה צרה בחליצת בעלת מאמר א"כ האי דנקט מאמר לזו וחלץ לזו לאשמועינן דחולץ לאיזו שירצה לאפוקי מדרב יוסף דקאמר לא ישפוך מי בורו ואחרים צריכים לו: **איצטריך** לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין. אע"ג דכבר אשמועינן לעיל קתני לה נמי הכא אגב שאר גווני כיון דלאו מילתא דפשיטא היא: **איצטריך** לאשמועינן דאין קידושין תופסין באשת איש. פירוש דקתני סיפא וכן בשני יבמין ויבמה אחת ותימה דלמא הא דנקט בעל ועשה מאמר משום שתי יבמות ויבם אחד נקטיה: ס) **סלקא** דעתך אמינא ליגזור מאמר דבתר חליצה כו'. תימה מה צריך לטעם זה דלעיל הוה ניחא לר' יוחנן דאיצטריך לאשמועי' דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין אע"ג דכבר אשמועינן ליה מרישא והכי נמי תינח ליה הכא מהאי טעמא גופיה:

הדרן עלך רבן גמליאל

מסורת הש"ס

א) [לעיל יז: וש"נ], ב) [שם], ג) [קידושין סא.], ד) [לעיל נא: לקמן נו:], ה) לעיל כו. ו) [לעיל יא: יב. מד.], ז) [לעיל כו: נא:], ח) [לעיל יג.], ט) [לעיל ג. וש"נ], י) [לעיל נא: ד"ה ואין מאמר], כ) צ"ע לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני) תא"מ ונ"ב ס"א אביי ורבא תנו:

מוסף רש"י

יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת. לתרווייהו מעיקרא לענין זיקה כי הדדי ניתהו ומאמר דקמא לאו קנין גמור הוא דביאה הוא דכתב רחמנא ורבנן הוא דאמור ליהני משום גזירה כדמפרש לעיל (ו:) הילכך לא גרע בתרא מקמא דלכל חד וחד תקינו מאמר כה (לקמן צו:). **ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד.** שכל כמו וקנינו שהיה לו לענין מאמר נתן בראשונה ודחה את השנייה (שם. וראה רש"י לעיל נא:). **חלץ לבעלת מאמר.** עשה מאמר באחת מנשי אחיו המת ואח"כ חלץ לה, **לא נפטרה צרתה,** שחליצה זו אינה פוטרת לגמרי, שעדיין צריכה גט למאמרו כדתנן (לעיל נ:) עשה מאמר וחלץ צריכה הימנו גט ואע"ג דיהיב לה גט אחר דחלץ לה הוא דמהניא אבל צרתה צריכה חליצה (לעיל נב.). **חליצה פסולה.** כלומר גרועה, **צריכה לחזור על כל האחין.** דלא מיפקעא זיקה לתרווייהו בחליצה דחדא משום דלאלימא זיקה ורמיא אתרווייהו (לעיל כו:).

הדרן עלך רבן גמליאל

תוס' חד מקמאי

לזיקה ורבנן סברי אין זיקה מעיקרא כו' (וקי"ל יש זיקה): רב שרביא אמר בחליצה פסולה קא מיפלגי רבי סבר חליצה פסולה פוטרת ורבנן סברי חליצה פסולה אינה פוטרת [פי' רבי סבר דפוטרתן] ושריא לעלמא ורחי' לה מהאי ביתה ואין (כלל) [כאן] יבמות כלל. ולפיכך אינה צריכה הימנו גט ורבנן סברי אינה פוטרת ולא אידחיא מהאי ביתא ויש כאן יבמות. והרב אלפס פי' דבחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין קמיפלגי וס"ל לרבנן צריכה לחזור על כל האחין וכל זה סיוע למפסק הלכתא כרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור אחר כל האחין דהא רבנן קיימי כוותיה אעפ"י שפסק הרב אלפס דכל הני טעמי דאתמר (בהו) [גבין] פלוגתא דרבי ורבנן לא סמכינן עלייהו איכא מינייהו דסמכינן כגון האי טעמי דאיתמר לעיל מתוקמי' כרבי דלא סמכינן אדרבנן דקי"ל דיש זיקה בדפרישנא. רב [אשי] אמר ביש תנאי בחליצה קא מיפלגי רבי סבר אין תנאי בחליצה ורבנן סברי יש תנאי בחליצה וכיון דלא נתקיים התנאי אין כאן חליצה ויש כאן יבמות רבינא אמר דכ"ע דיש תנאי בחליצה והכא בתנאי כפול קמיפלגי דרבנן סברי דלא בעי תנאי כפול ואע"ג דלא כפילנא לתנאיה התנאי תנאי וצריך לקיימו וכיון שלא קיימו אין כאן חליצה ויש כאן יבמות. ה) הכי אוקימנא דרב אסי ורבינא הוו להו לרבנן דלא כהלכתא דקי"ל אין

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כד סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף נ:
מג ב מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סימן לח סעי' כ:
מד ג מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה יב טוש"ע שם סימן קע סעיף יב:
מה ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ה:
מו ה מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן מד סעי' ו:

תוספות ישנים

א) ועוד דקאמר לעיל דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ובשלהי מתני' אמרינן אין אחר חליצה כלום וכן הא דקאמר רב אשי דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת היינו לענין דחייל מאמר אבתרה: **לימא** מסייעא ליה לרבה בר רב הונא פי' לעיל בהאי פרקא: **אביי** ורבא דאמרי תרוייהו תני אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה והקשה הר' נתנאל למאי קאמר ותנא דידן הא אמר תני במתני' וי"ל אינו כ"כ מגיה המשנה ואין זו תנא אחר דידן דס"ג תנא אין אחר ביאה כלום דברייתא היא כתוספתא א) והשתא ניחא דקאמר ותנא דידן דלא תני במתני' הכי ומשני התרת יבמה לשוק עדיפא ליה וכו':

א) כ"ה באמת בתוספתא פ"ז חלץ את זו וכו' אין אחר בעילה כלום אך דיש שם ט"ס דבבבא קמייתא גבי בעל את זו צריך לגרוס אין אחר בעילה כלום ע"ש.

תוס' חד מקמאי (המשך)

תנאי בחליצה דתניא חליצה מוטעת כשרה ואוקימנא בפרק המדיר דאין תנאי בחליצה. דמכדי כל תנאי מהיכא גמרינן ליה מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאפשר לקיומי ע"י שליח כי התם הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח לא הוי תנאיה תנאה. ומיהו מעקרא קס"ד בפ' המדיר דהיינו טעמא דחליצה מוטעת כשירה דכיון דעבד מעשה אחולי אחליה לתנאיה ולהאי טעמא אי אדכר תנאיה בשעת חליצה הוי תנאיה תנאה ואפ"ה הלכתא כטעמא בתראה כהאי מסקנא ואפי' אידכר התנאי בשעת חליצה לא הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח: הא דתנן מאמר לזו וחלץ לזו צריכה גט ואמר עלה בגמ' לימא (תהוי תיובתא) [מסייע ליה] לשמואל דאמר חלץ לבעלת מאמר לא נפטרת צרתה ותיובתא דרב יוסף דאמר לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו מי קתני חולץ חלץ קאמר דיעבד וכיון דקי"ל כשמואל לכתחלה נמי אית ליה למעבד אם עשה מעשה לזו חולץ לאחרת ונפטרת בעלת מאמר אבל אם חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה ב) וכי חליץ לאחרת לא הוי תיובתא דרב יוסף כלומר לית ליה לשמואל דאם חלץ לבעלת מאמר נפטרת צרתה וה"ל למחלץ לבעלת מאמר שאחרים פסולין לה בלא חליצה ולא לצרתה שאחרים כשירים לה בלא חליצה והשתא נפסלה לאחרים בחליצה זו ג):

א) נראה דל"ל ולכן אוקימתא דרב אסי ורבינא. ב) אינו מובן ונראה דל"ל ולכן חולץ לאחרת ורב יוסף לית ליה דשמואל וס"ל דאם חלץ וכו'. ג) הסבר צ"ע דמה"ל דרב יוסף פליג אדשמואל הא רב יוסף לא אמר זה רק אמתניתין דלעיל דף מד.